

אבן — חוט המשולש — המאיר פה

מכתב כתבי יד העתקת הרב המאוה"ג מו"ה יואל נ"י דיין
דקהל "שטאטום קווא" בעיר ערדוי יע"א

נשלח לידי מן הרבני המו"מ ח"ש מוקיר רבנן ירא וחרד על דבר ד' וכו' מו"ה
אהרן כהן נ"י בק"ק מאדאראש)

קצת מתולדות ימי חיי אא"ז מוספת הדור מו"ה חיים קיצע זצ"ל.

קורא נעים! לתאר בשריד המליצה כל תולדות ימי חיי אא"ז הנאון ויל בלי
הוספה ובלי גרעון, תוארה קומתו מדותיו התרומיות, בקיאתו בחדרי תורה, שקידתו
והתמדתו מזימותיו ומחשבותיו, מה שפעל ומה שהועיל לבני דורו, מה שאירע לו
ממקרות וסיבות טובות או רעות: הוא כמעט מן הנמנע, לתת תמונה נאמנה מתולדות
איש הרם הזה לפני קהל הקוראים, כאשר הסכינו לקרות ממכתבי תולדות גדולי
הארץ: לא אוכל, יען כי אא"ז הני זצ"ל היה איש מוסת בדורו, וכל רואיו ומכיריו
קדוש אומרים לו, מעולם לא שח שיהיה בטלה ולא סיפר מעצמו מאומה אף לבניו
ולבני ביתו ולא הלך ד' אמות בלי הרהור תורה, וזוכר אני מה ששמעתי מפי הרב
הנ' מו"ה אברהם באבעלויא שהיה אב"ד בק"ק טיסאבעא ואח"כ נתקבל לק"ק באר"ט
פעלד ואחר חתונה היה דר אצל חמיו באירשא, כי פעם אחת אמר לאא"ז זצ"ל על
כי לא רצה לצאת בשצף קצף נגד איזה אנשי בליעל בעדתו ואמר לו בזה הלשון
„דער רבי איסט זא וויא ג: ג איסט קיין מענש, דער רבי איסט אויך קיין מענש“
על כי לא כעס מעולם, כן הדבר הזה לעשות תמונה נאמנה ממנו: אי אפשר רק
מפעולותיו וממעשיו הכרנהו הם יעידין ויגידין כשרונם, הם יגידין תולדותיו וסיבותיו
הם יטבחו מדותיו, קורא נעים! קח בדמיונך את הרב הנאון בעל נודע ביהודא שהיה
אב"ד דק"ק פראג אשר ידעת מהיבוריו הגדולים על שאלות ותשובות, ועל כמה
מסכתות ועל ארבע יט"ע הדגול מרכבה, ותאר בדמיונך קומתו שהיה ארוך בדורו כמו
שכתב עליו המחבר בעל תשובה מאהבה, וכמו שכתב עליו בנו מו"ה יעקבא שהיה
מיטבמו ולמעלה גבוהו מכל איש, ואם תחבר בדמיונך שני אלה, ידיעתו הגדולה
בחכמת התורה וקומתו הגדולה: תענה ותאמר, כי איש מוסת אתה רואה בעיניך,
כי באיש כן נכורתו ותמונה באמת אינך רואה זולתי קול דמיונך, המניד לך: איש
מוסת לסניך: כן קח אתה בדמיונך איש אשר הניח אחריו כמו שמונים קונטרסים
גדולים מהם עבים וגדולים כנמרא יט"ס הגדולים, חוין מה שיהלכו לאיבוד ממכתביו
מהן שנישרפו ומהם שנאבדו, וקונטרסים האלו מלאים דם בחי תורה על יט"ס וסוסקים
ויטות הלכה והנדה: ותאמר בעצמך, כי איש זה לא הניח שום מקצוע בתורה בכל
שני תלמודים בבלי וירושלמי וספרי וספרא מה שלא למד, ואח"כ קח בדמיונך קומתו
כי היה גוין וגם בדורו, קטן של רבנים, לא היה קומתו רק כקומת נער בן י"ב
שנים (קטנות קומתו היה לשיחה בין עמא דבר להלצה שאמרו עליו ר' חיים קיצע
טראגס קי"נע האוען ניר העזעלעך ודכירנא כאשר הייתי שליח והיה סעם אצלנו
באברעהאם ויטבחה העזעלעך יטלו מה ששיטט מבנדי חול ורציתי ללבשם והיה גם
לי קטנים ממדותי) התצרף במחשבתך שני אלה בקיאתו הרב בחכמת התורה וקומתו
הקטנה: ותחללא ותשתומם: יהוא איש כזה אשר רוח אלקים בו מעולם שהיה קטן
חכמות

הבמות הזה מכיל בו רב האכנות הזה, וזקנו הגדול והרחב והלובן שכיסה חצי נופו אם תצייר לפניך בצירף כל אלה תענה ותאמר: כי איש מופת אתה רואה בעיני שכלך וזה היה אא"ו הנאון מו"ה חיים קיצע וצ"ל שהיה אב"ד דק"ק אירשא:

הוא נולד בעיר ואם בישראל באובן ישן, אביו של אבי זקני היה הרב הנאון מו"ה יצחק קיצע שהיה רב"ד בק"ק אובן ישן בן יחיד להוריו רק אחות אחת היה לו שניטאת לכן הנניד ונאון ר' יעקב קעל. על כי אבי זקני הנ"ל היה איש קטן ורך ובן יחיד לא נסע לשום ישיבה רק למד אצל אביו ואצל הרב הנאון מו"ה משה מינץ וצ"ל, והרופאים החליטו שלא ישא אשה בעודו רך בשנים עד שיתחזק גופו הקטן ולמד תמיד בבית המדרש הגדול שבנה איש עשיר אחד באובן ישן עד שהיה בן כ"ה שנה ונתחזק גופו ונשא בת הנאון מו"ה ישראל וצ"ל שהיה אב"ד דק"ק וואר פאלאטא המוכא בנודע יהודא וישב בבית חמיו אחר החתונה ג' שנים, ומשם נסע לעיר וועספרים ולא עברו ימים הרבה נעשה לדיין בקהלה זו ונולד לו שם י"ג בנים ובנות במשך פ"ו שנים שדר שם, אבל שכרו שקיבל לא הספיק לכלכל את ביתו י"ג ילדים וילדות וקראוהו קהל איזשאק שיבוא אליהם על שבת לדרוש, ואם ימצא חן בעיניהם יקבלוהו לרב, והוא נסע לקהלה זו ובמשך ימים האלו שמעו אנשי אי-זשאק כי הוא מטופל בבנים י"ג וקבלו איש אחר לרב ולו נתנו ק' זהובים עבור ההוצאה ישעשה בנסיעה חנם וימחול להם, וכאשר בא השמועה לביתו מאנשי השוק שלא נתקבל על כי הוא מטופל בבנים הרבה היה לו בת בשמה האנעלע שהיתה אז בת י"ד שנים מלומדת בתנ"ך ובנמרא, והיתה הנערה הזאת מצערת על זה מאוד ובכתה תמיד, ויהי בלילה בא לה בהלומה זקנתה אשת הנאון מו"ה ישראל מוואר-פאלאטא ואמרה לה: אל תבכי בתי עבור זה קהלה גדולה מזו יקבלו אביך לרב, ולמחרת הגה בא מכתב שנתקבל לאירשא שהיתה עיר גדולה בשנים האלו, וקבלתו לשם היה ג"כ בדרך פלא, אא"ו וצ"ל כאשר שב מנסיעתו מאיזשאקא עבר דרך העיר איר-שא והיה שם אצל הרב דשם הנקרא בשם ר' משה ומקורם לזה היה שם רב אב"ד החסיד הנאון מו"ה עמרם וצ"ל ניסו של אא"ו אשר נסע אח"כ לארץ הקדושה, והיה ניסו הנ"ל מספר לפני קהלתו משבחו של אא"ו וצ"ל שהוא בקי בש"ס וכולי נמרא והתמדתו הגדולה, וגם הרב ר' משה אשר נסאכסן אצלו שם סיפר ג"כ לפני ר"ה אחר נסע משם, שהיה אצלי פה הדיין מוועספרין הניסו של ר' עמרם אשר הוא נאון וחריף עצום, ובאותו יום נעשה להרב ר' משה חבורה בראנדבלאטשער על אצבעו אשר מת בו פתאום באותו יום, והראש הקהל אמר שמע השמע הטוב אשר השמיעו עליו הרב ר' עמרם וגם הרב שלהם הנפטר נסע מיד אחריו ופגע אותו בדרך וקרא אותו שיבוא לעשות הספד על הרב הנפטר ואם ימצא חן בהספדו יקבלהו. וכן היה כי קבלוהו מיד אחר עבור ימי שלשים ישב על כסא הרבנות ונתקיים בו אין המלכות נונעת בחברתה כמלוא נימא ומיד בא עם ביתו מוועספרים וישב על כסא הרבנות ושימש בכתר זה עד יום מותו כשלשים שנה. ביום א' דר"ח תמוז שנת תר"י לס"ק עלתה נשמתו הקדושה בטהרה ונגנו הארון, כמה היו ימי שני חייו זה לא נודע בבירור כי הוא בכיוון העלים להניד מספר שנותיו, רק על הספדו שספד אותו הרב הנאון בעל מחבר ס' פרי יעקב שהיה אב"ד דק"ק אבאניא זקן מופלג אמר שהוא יודע שהיה קרוב לשמונים, מיתתו וגויעתו היה לפלא, שתי שנים קודם מותו

מותו נשתתק מילולו ולא היה מבינים מה שמדבר, והיה מוכרח תמיד לדבר על ידי כתב, הרופאים החליטו שבא לו חולשה זו מרוב הכתיבה, לפי שהיה איש נוי וקטן מאוד וכתב הרבה בקונטרסים גדולים וחד השולחן הגיע לחזה שלו מזה נחלש הריאה אצלו וכשל כח הדיבור שלו, אבל הוא בעצמו כתב הטעם וקיבל עליו הדין שעולה בזכרוננו כאשר היה ילד קטן צחק וישחק על איש אלם ונתקיים בו מאמר חז"ל לא מת גרוב וקנה וכו' וכל חושיו היו שלמים אתו עד יום מותו לא כהתה עינו ולא היה צריך מעולם לראות עי' כלי זכוכית ברייללע ולא פנ טעמו הוא היה בכל זה מתמיד לימודו, וגם ביום מותו כתב במטה תשובה בה' ס"ח לבנו הרבני מו"ה מאיר נ"י בידים רפות בקונטרס האחרון שלו אשר קרא בשם שפתי חיים, וכתב בהקדמה לחקור זה יען על כי נשתתק מילולא ורק הכתיבה הם שפתיים אבל בעויה לא היה באפשרי לנמור התשובה כי החולשה התנברה עליו מרנע לרנע והיה מכין עצמו למיתה וכתב על הנייר שבנו מו"ה משה ע"ה שהיה אצלו אז פרקי משניות מסדר טהרות ילמוד בעת יציאת נשמתו והאיך יתנהגו בטהרתו בני חברא קדישא, גם כתב על כי היה אז המלחמה במדינה בשנת 49 למספרם שבני מדינה מרדו נגד מלכם יריה, וכבר באו מלחמות הרוססים במדינה לעזר למלך, בכל זה כתב הוא שבני מדינה ינצחו, אבל אחר כלות עשרים שנה והמלך והמדינה נתפשו והמלך יריה מילא מבוקשתם אז נודע לכולנו כי האמת היה אתו וחכם עדיף מנביא, גם כתב לבסוף שלפי דעתו הוא ספר מתפלת מנחה לפי שאין דעתו מיושבת עליו להחפול יבין מנחה למעריב נצחו העליונים, ונישמתו עלתה שמימה.

ממדותיו הרמות: מדות עניות אשר היה לו היה לפלא, מעולם לא רצה שישימשו אותו תלמידיו, ואם היה תלמידו כהן לא קיבל בשום אופן שימשו, ולהיפך הבהורים שהיה לו פעם אהת אכלו בבית המדרש הבהורים אבטיחים, מעלוינען, והשאינו יטם הקליפות והוא היה יושב בחדרו וראה כל זה ע"י הסדק ונמר עד שהלכו להם, יאהיב הלך לבית המדרש ולקטף כל הקליפות האבטיחים וחריצינים מעל ומתחת השולחן והוציאם בעצמם לאשפות ולא צוה עליהם שהם יעשו זאת, ודכירנא כד הייתי מליא כבן ז' וח' שנים הייתי נוסע עם דודי החריף הרב מו"ה נרשון ז"ל על חג הסוכות והייתי שם כל ימי החג, והיה ירא אא"ז ז"ל כי במשך הימים האלה ואני רהוק מבית הורי ואין מי שישגיח עלי על נקיון נופי ולקח הוא אותי והושיב אות בן ברכיו והיה מעיין בראשי ולא ציוה על ביב לעשות זאת, וגם אז לא דבר עמי שיחה במלה שיחת ילדים והכרתי ענוותנותו וסבלנותו ונקיית גופו, כי היתה לו לזוגתו אז אלמנה הנאון מו"ה משה קניזשא, ולא רצה להעמיס עליה טרחון זו.

כה הזכרנו שהיה לו היה לפלא כאשר יצא איזה חיבר תחת מכבש הדפוס אם שהיה עני מדובא תמיד, לא חס עליו כסף מחיר הספר וקנה החיבר, והיה הדבר יהיה למיטל בפי הבריות כי הנאון ר' חיים קיצע מייקר הספרים, ולפי שהיה בקי בשיט ופוסקים והכל במונה בקוססא דמי לא עזב החיבור החדש מידו עד שקרא כל החיבור מריטא עד נמיא, והיה כל הכתוב בו חרותים על לוח לבו תמיד וכאשר באו אליו יבנים ותיה וסלסלו בשיעשועי דאורי"י ואם היה דבר הגון ונכון מה שאומר לו היתה מה שנאמר כבר מאת מהבר אחד מיד היה קופין ודולג מספסל לספסל ולקח

ולקח מהתיבה החיבור בלי שום חפוש בלי שום יגיעה, הראה לו בספר הם הם דבריק אשר כוונת למחבר זה, או שהראה לו הסתירה לדבריו מאיזה ספר ומי שראה זאת השתומם על מראה הזה האריך ידע איש בכל המון ספרים שהיה לו למצוא בנקל בלי שום חיפוש בדפים כאלו היה מסודרים לפניו כסדר "אשרי יושבי" שאומרים ג' פעמים בכל יום, וזה שהיה לו כת הזכרון הזה, נחשב בין מדותיו היקרים לא שהטבע לבד חנן אותו בזה, כי אם הוא בעצמו על שיהיה מתנהג להוציא דבריו מפיו אף אם ראה באיזה ספרי דאגרתא היה קולו נשמע כאשר אם היה לומד איזה סוגי ב"ש"ם והיה לומד תורה בקדושה וטהרה, רוב לימודו בימי הקיץ היה בבהכ"נ שהיה סמוך לביתו כי לא היה מעשן מעולם עשב הקיטור טאבאק.

התמדתו הגדולה ושקידתו הרבה ללמוד תורה היה לפלא לא כבה בלילה נרו כי לא הלך לישון במטה משבת לשבת. על כסאו היה יושב ולומד וקסת הסופר וקונטרס על שולחנו. למד וכתב. למד וכתב. ואם התנמנם על איזה שעות בכסאו הקיץ ולמד. הגידו לי אנשי עדת אירשא איתן הסוחרים שנסעו לשוקים ושבנו לביתם אם בחצות לילה אם בסוף לילה תמיר מצאו את אא"ז יושב ולומד, פעם חפץ בנו הרבני החריף העצום מזה נרשון זצ"ל לידע מה אביו עוסק כל הלילה, אם הוא עוסק בנסתרות אם י"ש לו ידיעה בחכמת הקבלה כי היה לו גם חיבורים האלה הרבה, אמר בעצמו לילה אחת לא אשכב ואהיה נעור עמו, ואשר היו נעורים יחד ולמדו יחד אמר לו בנו: א"י, אמור לי איזה דבר מחכמת הקבלה אשר היא חכמה אמיתית כי בלי תפונה י"ש לך ידיעה בחכמה זו הורני דבר ממנו, השיב לו על זה: אחר שתפצור בי אראה לך דבר אפס קצחו מחכמה זו על כי חכם לבך בני, על זה שאל אותו בנו האריך אדע אם היא מחכמה האמיתית של קבלה על זה השיב לו: זה יהיה לך האות אם אתה נקי עתה משוממאת קרי אתה תבין את כל אשר אני אומר אליך, ותוכל גם להסביר לאחרים אמנם אם אין אתה נקי, אם נס אתה תבין בעת שאני אומר אליך אבל לא תוכל לתפוס שיהי שמור אצלך ללמוד גם לאחרים כי תשכח כל הדברים ע"ז השיב לו כי הוא טהור שהיה במקוה, ואמר לו ולמד עמו דבר אחד מחכמת הקבלה, ושוב נסע דודי לסארוואש לאחיו הרבנו המופלג מוה"ר מאיר נ"י ואספו שמה לכבודו איזה לומדים והגיד לפניהם מדבר זה וחפצירו בו שיאמר גם להם הדבר הנסתר הזה מחכמת הקבלה שלמד מאביו, והשיב להם האות הזה אם אין אתם טהורים עתה, אם גם תבינו אבל לא תוכלו לתפוס הענין שתחזרו ותגידו כמו שאני הנדתי לכם להגיד לי הדבר, וכן היה. שחזר ושנה ושילש עד שלשים פעם דבר זה והיה מבינים אף שהיה דבר נפלא וחריצות גדול, ובכל פעם שאמר להם חשבו שתפסו הענין היטב, ובכל זה לא היה באפשר לאחד להם להגיד הדבר הזה מרישא עד גמירא, ואחר שסיפר לי זאת דודי הנ"ל אמרתי לו שיאמר לי איזה "אשי פריקים מה שנשאר בזכרוננו ואמר לי והודה כי נשכח ממנו עד גמירא.

מדות הסבלנות שהיה לו, דרכו היה כל עוד שאביו הנאון ד"ל היה חי באופן ישר, נסע ממש בכל שוק הגדול לעיר פעסט לבקר את אביו ולקנות איזה חבורים חדשים שיצאו לאור. פעם אחת בא לפעסט והיה כמה שעות בלילה שלא היה באפשר לילך לאוכן ישן לאביו ונשאר שם באכסניא בבית אחד ובבוקר קם ולקח טלית ותפילין

ותפילין שלו לילך להסלל בבהכ"נ. וכאשר ישב לבית אכסני שלו ותיק טלית בידו עמד לנגדו האשה בעלת אכסניא בקול צעקה שהוא נגב ונגב ממנה כנורת כסף, והיא מכירה אותו לנגב. כי בבל השוקים בפעסט היא רואה אותו, ומיד קראה לשומרי העיר ותפסו אותו כנגב להוליכו לשער העיר לשופטים, והוא בכל זה לא אמר מאומה שהוא הרב מאירשא, אמנם הכירו אותו והתקבצו כולם לשופטי העיר, כי זה איש קדוש עובר אלינו צעקו כולם. וחלילה לדבר עליו שמין כזה ופטרורוהו אותו בשלום, אז אמר כי עתה קיבל עליו עול גלות אשר מחויב כל איש יהודי לסבול והרב אשר יושב תמיד יקט ושאנן בבית מדרשו, ואין לו דבר עם ערלים, האיך יקיים עול גלות ועתה? כי הקרה לפניו סיבה זאת הוא ישמה, והשמעה זו עשתה כנפים בכל העיר ובאובן י"ש, וכאשר היה שם באובן י"שן אצל אביו והתקבצו אליו כל ת"ח שבעיר וגם הנגיד הגדול בת"ר משה קוניץ וכבד אותו שילך עמו לביתו על שתיית קאווע והלך עמו והיה לו בביתו הלונות גדולות כמו הפתחים ורצה אבי זקני ז"ל לצאת מבית והלך לחלון אחד בחשבו שהוא פתח הבית לצאת שם, אז שחק עליו הרב מריה משה קוניץ, "זה יהי נגב? אם לא ידע החילוק בין חלון לפתח."

מדת האמת היה לו למנה שלא נשא פני שוע ועשיר אם היה איזה נדנוד איסור או נגד מנהג או נגד איזה נדך עמד כחומת ברזל, אבל בלי כעס ובלי שצף וקצף רק בנחת ובהשכל ותו היה מנצח. פעם העמיד עשיר א' חופה לבתו והחתן לא רצה ללבוש הקיטל לא אמר אא"ז ז"ל מאומה רק שב לביתו ופשט הבגד העליון ליישב ללמוד שיעורו כאשר לא היה דבר, והבעל החתונה וכל הקרואים אמרו אולי לאיזה צורך הלך הרב לביתו והמתינו עד בא ולא בא אז בא אליו הבעל החתונה מדוע לא בא רבינו לחיפה לסדר קידושין השיב בזה הלשון: הלא אתם אינכם חסצים שאני אהיה המסדר הקידושין ומה אתם רוצים ממני השיב לו הבעל חתונה: ממה יודע רבינו כי אין אנו חסצים בו על זה השיב, כי החתן לא רצה ללבוש הקיטל, החתן לבש הקיטל ואז הלך לסדר קידושין.

פעם אחת עשו הרווקים בעל ביום שמחת תורה והגידו לו זאת ודרש מה הוא הבטל הזה? ואמרו לו כי שם יתערבו תערובות אנשים ונשים וירקדו וישתו יין נסיכים וכדומה, כאשר עלה בשמחת תורה לספר תורה אחר ברכה אחרונה אמר בזה הלשון: איך בין מחירים ומגדה ווער עס ווירד שיקקען זיינע קינדער אויף דען בעל אחר הצהרים התקבצו כל הרווקים אשר עשו הוצאות גדולות על הבעל, ורצו לבקשו שיתיר איסורו באופנים האלה: הם יתחייבו ליטמור מבל איסור וגם יתנו לדבר טוב כך וכך, כאשר ראה הרווקים באים ברח בחדר אחר וסגר הדלת אחריה, והבהורים האלה המתינו בחדר שלסנים, והיה שם המיטועבד ובקישו ממנו שילך וידבר עם אבי זקני ז"ל להסכים על אופנים טובים האלה להיות הבעל והבטיח להם שידבר עמו וכן הלכו, וכאשר הלכו ממנו בא אא"ז ז"ל החדרה ושאל אותו המיטועבד: מדוע ברח וסגר אחריה הדלת הלא לא לציינו באז? ע"ז השיב בסיימת יראתי שבאו להכות אותי וברחתי מפניהם אבל אני איני אוכל להזדרז מדברי בשים אופן ותנאי כי כן מבואר בשיע הי' יוט בסוסו שעל הברד מוטל לבטל כל אסיסת של תערובות אנשים ונשים והירא את דבר ד' הניס את בניו ובנותיו ולא ילחם אל הבעל, רק אספו שם כל האסססוף אבל

אבל לבסוף לא נשאר אחד מאותן שהיה בבעל הזה תמים בלי פגע, וביניהם היה איש רווק אחד שהיה מבצבץ מאור נגד אא"ז וזל כאשר ספרו זאת לפניו אמר על זה: "לשונו יכה לו עוד" ולא עברו ימים רבים ונסע האיש הזה לצענלעד על השוק ומכר מסחורתו לנכרית והנכרית מצא איזה מומים על הסחורה קצף עליה האיש הזה והרים קולו בקללה על אלקות של הנכרית, והלכה הנכרית לישופט העיר כי בזה אלקותיה בנידופים, והפילו הישופט להכות אותו כ"ה מכות במספר חוץ מעונש ממון לבית תפלה ישלהם, אז הודה האיש לדברי אא"ז וזל כי לשונו הכה אותו.

לא חנף ולא הדר גם פני וקן ת"ח אם ראה אותו שמתערב עם היטונים הכתחדשים אישר בחלו או לצמוח במדינה. פעם היה בעיר פעסט. והלך ברחוץ העיר עם הדיין הגדול המפורסם ר' שמעון קרעמנויא ובעת הילוכם בא לקראתם הרב אהרן חרין מאראד והלך לקראתו הדיין הנ"ל בשמחה ונתן לו שלום ונישק עמו, מיד כשראה זאת אא"ז הלך ממנו ולא שב לדעתו עוד.

פעם עשה עשיר אחד משתת התנאים לבתו הכלה, וביום השבת אספו שם נערים ונערות עם כלי זמר לרקד, שלח אא"ז וזל לבית העשיר לבקש ממנו ישאל יעשה רקודים באלה ביום השבת, והעשיר ענה עזות, ושוב שלח אליו אם לא ישמע לדבריו ידע כי הוא לא יסדר קידושין לבתו ביום חופתו, על זה ענה לו העשיר כי בלא זה לא הוא יהי המסדר קדושין כי החתונה יהיה בעיר פעסט. ויהי כאשר הניע היום החופה והסוסים והעגלות היו מוכנים בחצר לנסוע על החתונה והבעל החתונה קם בבוקר והניח תפילין ונכנס בבית האוצר מאנאצין שלו שהיה מלא עם איזה מאות כבר צמר ונשאר שם עד בוש, ובני ביתו חדרו לקראתו לבקשו ומצאו אותו בבית האוצר והשקים הכבדים מלאים צמר מונחים עליו ותפילין בראשו וכפתע היה בינו ובין המות ונתבטל ע"י זה הנסיעה על החתונה כי היה מושכב חולה עד שנרפא, ואז חזרו לדברי אא"ז וזל ובקש ממנו מחילה אשר סלח לו ועשה החתונה בביתו.

גם נגד כל עדתו עמד אא"ז וזל פעם אחת כחומת ברזל, אבל בלא מחלוקה על דבר חזן אחד איש פולאני שהיה משורר גדול ואהוב בעיני כל העדה אבל אא"ז ז"ל אשר היה חכם עדיף מנביא הרגיש בחזן הזה שהוא אישרע מעללים בעל תאוה ונסע ממש ככל ימי היטבוע לעיר פעסט כי בעיר גדולה זו יכול לעשות מה שלבו חפץ, ועשה אא"ז וזל תקנה בהסכמת הקהל שהחזן ישב בביתו ולא יסע עוד לעיר פעסט ועברו איזה חדישים שלא נסע אמנם לא היה יכול עצור תאוה כ"כ, והיה קודם ימי נוראים וביקש מר"ה שירשה לו לנסוע לעיר פעסט אודות דבר נחוץ לו שם והרשה לה, אבל אא"ז וזל הרגיש כי הביא עמו מפעסט למלאות תאוה שלא יצטרך לנסוע עוד, אבל לא ידע בבירור, ובכל זה לפי שעבר על התקנה שעשה באשר באו ימי הנוראים אמר, שלא ילך לבהכ"נ לשמוע החזן ועשה מנין לעצמו בבית מדרשו, והיה דבר זה אל אפס וחמתם של כל העדה, וכתבו שאלת להנאון חתם סופר וז"ל והוא השיב להם מה אחם שואלים אותי הלא יש לכם רב וגאון עולם אשר הוא ספר תורה ואליו חשמעון, המכתב זה עוד מונח בארכיף של העדה, והנה ביום א' דר"ה כאשר עמד החזן לעמוד להתפלל מוסף ציווה אא"ז וזל לשני בחורים רווקים אכירי לב שהם ילכו לבית החזן כאשר גם אשתו אינו עתה בבית לישב

לישב שם אולי יתוודע להם איזה ענין, ויעשו כן והם באו לבית, חזן בלאש וישבו שם איזה רגעים. מתאוס שמעו קול יוצאים מתיבה גדולה קול אשה זונה שהיתה מסוגרת שם אשר החזן הביא עמו מפעם, מיד הלכו הבחורים האלה והגידו זאת לר' ולאנשי העדה, וכן הוציאו אותה מהתיבה ואותו מהתיבה שעמד שם בתפלת מוסף וכדי בזיון היה להם, ותהום כל העיר על האמת שהוציא אא"ו בחכמתו.

פעם אחת ראי אנשי העדה שבעם שלא כמנהגו היה שם מורה אחד לעהרער אשר נפגע שאכל חמין בפסח. והושיב אא"ו ראשי העדה וקרא את המורה והעדים וכאשר מצאו שנעשתה התועבה הזאת מלעהרער קם אא"ו ו"ל וקפץ על ספסל אחד לפי שהיה קטן ומניע למורה עד טיבורו והכה אותו על פניו בכוחו וזועם אף, ושלחו את המורה משם.

קדושת אא"ו ו"ל הכירו אנשי וועספרים שהיה דר ביניהם ט"י שנה לא נזק שם איש ישראלי ע"י מאכולת אש וכאשר נסע מהם בתוך שנה זו נשרפו שיש בתים ישראליים וכתבו במכתב זאת לאא"ו ו"ל גם בעדת אירשא היתה יריפה גדולה שנשרפו כל הבתים והשריפה לא שלט מביתו ומבהכ"נ והלאה, והיה לפלא.

פעם אחת נסע עם בני מו"ה מאיר ג"י ובאו לישוב אחד, ובני הישוב האלה לא היה ספר תורה והוכרחו לשאול ס"ת מישוב הסמוך להם, עד שקנו ס"ת וכאשר עבר אא"ו ו"ל דרך אותו הישוב אמרו בני העדה הקטנה הללו, עתה יהי העת מוכשר לשלוח בחזרה את הס"ת לבני הישוב עם הרב הגדול הזה כי האיש קדוש יחעכך בקדושת ס"ת ולו נאה מצוה זו, וקיבל אא"ו ו"ל השליחות הזה באשר בלא זה יסע דרך הישוב הזה להוביל עמו הס"ת, ובכל הדרך אחז הס"ת בידו והי' כאשר הניעו סמוך לאותו הישוב והכפר היה במורד ההר, וההר היה גדול ובעל ענלה לא הרגיש לעשות תהבולה מיד לסגור אופן אחד מענלה וירדו הסוסים עם הענלה מההר במרוצה מאוד, עד שבעל ענלה נפל בין הסוסים והיו כולם בסכנת נפשות כי בורות ושיחין עמוקים היו מזה ומזה, ורק אז עמדו הסוסים מרוצתם כאשר נתחב הכלונסא שבו מישכים הסוסים את הענלה, בתלון הבת שהיה במורד ההר ובאותו בית היה דר-אייט ישראלי וייטב על הישולחן עם עוד אנשים אחרים, מה גדלה אימתם כאשר ראו הקלונסא של יטבר החלק, ויצאו כולם לראות והנם רואים איש זקן אחד יושב על הענלה וס"ת בידו, ונפל אימה וסחר עליהם ממראה המור הזה, עד שאא"ו ו"ל הרגיע אותם וסיפר להם את כל ונוכחת, כי נעשה לו גם ע"י זכות ס"ת שאחז בידו על אופן הזה, ואספו יטם כל בני הישוב והיה שמהה גדולה ביניהם על אודות הנס הזה.

קורא נעים! אל תאמין אחר כל הדברים האלה אשר הנדתי לך עד עתה, כי אא"ו ו"ל היה חסיד מתנהג בחסידות וחומרות יתירות, אדרבה היה פשטן גדול וכה דהיתירא עדיף ליה, לא ראו ממנו יסום חסידות לפנים משורת הדין, והיה מפורסם לבעל מיקלי כאשר הובא לסניו יטאלות אור כנבור מתניו להיות מקיל כל מה דאפיטר ע"ס דין יט"ע און וחקר וניבב כל הקולות. יטאלה גדולה בא לסניו בענין קדושין שאיש בחור אחד קידיט נערה בשבת לסני בחורים אחדים בדרך היתול ושחוק, והנערה היתה בת עשיר גדול והוא התיר להנערה להנשא לאיש בלי גט מבהור זה. וחגיע

והניע התור נערה זו להנשא בעיר סעסט, וקמו כל חכמי סעסט וחכמי אובן ישן מוריהם ודייניהם ואסרו איסר לסדר קידושין לכלה זו עד שתקבלי נט מבחור זה, ואי היה מהדיינים אשר שבע שבועה בתפילין שבראשו שאסור לסדר קידושין לה ובאו וקראו את א"ז לסעסט ואמר שהוא יכתוב התשובה לפניהם על מה אדני ההיתר שלו בנוי וישא ויתן עם כל הדיינים, ואם הם יסכימו אח"כ להתירו: או הוא יהי המסדר קידושין ובתשו' זה נסע לעיר סעסט וישב שם עם הדיינים והעריך לפניהם התשובה אשר עלו על כמה בוגין קונטרים מיוחד. שם הראה כוחו וגבורתו בבקיאת וחריצות גדול, והודו אח"כ כולם לדבריו וחתמו על ההיתר יסלו.

דרך לימודי היה להוב על דרך הפשוט ליישב כל המרא בסוגי בבקיאת ובסברות ישרות על דרך האמת והפשוט, עד שישתומסכל מעיין בחיבוריו האין גלאו כל המפרשים ליישב קושי' זו בדרכים רחוקים ועזבו הדרך הנכון והאמת והפשוט ובמקומות מועטים אנו מוצאים בחיבוריו שמשבחה, כי אמר דבר זה דרך חידוד או ודוק. כי הוא דבר חריף רק מסיים ודוק היטב וכן היה דרכו באגדה אמר דרך דרוש והיה כמעין המתנבר נאה דורש והורגל לומר אם אני צריך להבין לי דרוש כהרים היו על ראשי, כי יקר היה לו העת לעיין בסוגי הש"ס ופוסקים ורק בליל שבת הבין לעצמו, ולקח פעם אחת בחור אחד מתלמידיו בליל שבת שובה לטייל עמו בחצר והתחיל במדרש אחד לבארו ואמר ובוה יש לפרש וכו' וכו' וכן טייל כל הלילה עם הבחור הזה עד שהאיר המרח ואז אמר לו הבחור רבי! כבר הגיע זמן קריאת שמע של יחרית, אז אמר: כי עתה היה לו רק החצי דרישה נגמיה. פעם אחת שבת בעיר סעסט, וכיבד אותו הר"ה בדרשה אמנם על תנאי שידרוש רק נ' רבע יענה, והוא היה דורש מעדיות ועידי עדיות שהיה לו, פתאום נזכר כי אולי עבר הזמן שנקצבו לו ואמר בדרוש: רבותי מוכרה אני לסיים כי לפי דעתי הגיע הישעה לסיים אז היה קול רעש גדול מכל אנשי העדה ידרוש נא רבינו! ידרוש נא רבינו! ועמד הר"ה על רגליו ואמר הנני שמח עתה, כי כבדתי את האיש המצוין הזה בדרשה מדעת עצמי, ואני רואה כי כל העדה נהנים מאור תורתו וביקש ממנו שידרוש הלאה בלי מונע ודרש עוד יענה תמימה, ואצני הנה לדונמא דרכו ליישב בפשיטות מדרש פליאות איתא במדרש "ויאמינו בה" ובמשה עבדו" אם במשה האמינו בה' לא כל יכן? א"כ למה נאמר ובמשה? וראיתי בחיבוריו שמיישב בפשיטות, שבאמת היה קושי' המדרש "למה נאמר בה'?" אבל אין זה דרך ארץ להקשו' קושי' זו ששם הויה בתורה הוא יתר, לכן שכל המדרש לשונו ואמר כך "למה נאמר ובמשה?" היינו בויו החיבור לפי שאמר תחלה בה' אבל אם לא היה נכתב תחלה בד' או היה כתוב בתורה ויאמינו במשה בלי ויו החיבור וכן ראיתי מפרש הנמרא "אם ראית ת"ח עובר עבירה ביום אל תהרהר אחריו בלילה שמא עשה תשובה שמא ס"ד אלא וודאיעשה תשובה" שאינו מוכן הקושי' שמא ס"ד, והתירץ אלא וודא עשה תשובה, ואמר הוא שהכל דיבר אחד וכך פירושו: אל תהרהר אחריו שמא עשה תשובה, כלומר זה יהי ההרהור שלך שמא עשה תשובה יתהי' מסופק בו אם עשה תשובה שמא ס"ד אם אתה אומר שמא יעלה על דעתך הספק א"כ כבר אתה מהרהר אחריו אלא וודא עשה תשובה ואין כאן הרהור כלום, קורא נעים! יודע אני שתסוב שאלה זו על לשונך מרוב

אבן חוט המשולש המאיר עג

מרב חיבורים האלה שכתב? למה לא הביא בדפוס חיבר אחד הוא בעצמו בחייו כמו שעשו נאונים אחרים בימיו וגם בימינו ואם אומר כי מדת ענינות שבו מנע אותו מלהפיץ תורתו לעשות שם בארץ, הלא אנו רואים באחד מחיבוריו שכתב בהקדמה לחיבר שמסור חיבור זה לבנו החביב החריף העצום מו"ה גרשון ז"ל להדפיסו, וגם הקושי יתר חזקה לאחר מיתתו שנשארו כל המון חיבורים האלה בירושה לבנו הוא דודי מו"ה הרב החריף ובק: מו"ה שמואל שלעזינגער ז"ל והוא היה גם איש אמוד ולמה לא הביא בדפוס חיבר מאביו הנאון זצ"ל, אבל האמת אני כי מד' היתה הסיבה, אא"ז ז"ל בחייו היה תמיד מדוכא ביסורי עניות וצער גידל בנים, כי מתו לו בחייו מבניו שהיו בחורים מופלגים ביישיבת הרמות ומבנותיו והבנים והבנות שנשארו בחיים להשיאן, והיה תמיד ישרי בצער רק בלימוד התורה היה מפני צערו ומצאו בו מנוח, לכן לא רצה ולא יכול לעסוק בהדפסת חיבור שהיה צריך יגיעה רבה לברר וללבן שלא להוציא דבר שאינו מחוקק, וזה גם היה הסיבה שדודינו מוה"ר ש"ש ז"ל לא היה יכול לעסוק בהדפסת חיבור כי עניות ודחקות שהיה לאא"ז ז"ל הביא אות לזה שלא היה לו קונטרסים מיוחדים לשוית ולאנדה ולסוגי השי"ס או על דרמב"ם ופוסקים ועל ששה סדרי משנה לכל אחד קונטרס מיוחד; כי לא היה לו כסף לקנות המיד קונטרסים. אם קנה קונטרס אחד כתב בו כל חי' תורה שחידש כאשר בא לידו, למד היום סוגי' והידיש בו כתב בקונטרס למחר אמר דרוש וכתב בו ולמחר בא שאלה לפניו וכתב בו וכן הם כל חיבוריו, והיה נחווין לפועלו רבים ת"ח גדולים לברר וללקט אחת לאחת לדפוס חיבור על שוית מכל המון חיבורים האלה, ולא על איש אחד מלאכה זו לנמור, והיה אדמו"ז חשב מחשבות לעת זקנתו אם יוכל לישוב בשקט בבית מדרשו וגם בניו וחתניו יהיו עוזרים לו ואז ידפוס חיבור מאביו ז"ל, אבל עצת ד' היא תקום כי גם אותו חטפו המות, ונשאר עתה החוב הקדוש הזה עלינו, אבל אהה דור תהפוכות אנו רואים התורה מונחת בקרן זווית, התורה מתמעטת והולכת מי קונה עתה חיבור על נפ"ת? אותן הרבנים הזקנים אשר הם יושבים עוד על התורה, רובם ככולם הם עניים ואביונים, ואם אומר הייתי הלילה לאיש ללקט הארת מחיבוריו היקרים להביאם לבית הדפוס, כסף מנלן? כבר עשיתי חקירה ודרישה אצל מדפיסים שבמדינתנו אם לא יקבלו לדפוס על אחריות שלהם, ולא חפצים לקבל על אחריות והוצאות שלהם, ואין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים שהוא יהי' בעזרנו עוד כי כן הסכמנו אני ושיב הרבנו המופלג מו"ה זכרי' נ"י לברר וללקט חיבור אחד על שוית אולי יסבב ד' ישיהי' ביכולתנו להביא לבית הדפוס.

למען להיטלים את תולדות ימי חיי אא"ז ז"ל רואה אני גם לעשות זכר עולם לחתניו לוקחי בנותיו חתנו הראשון היה הרב הנאון וחריף מו"ה יודא מייזנער ז"ל שהיה אב"ד בק"ק וויינערין יותר מארבעים שנה ישב על כסא הרבנות דישם עד יום מותו אבל זונתו הרבנות אשר הזכרתי שמה לעיל שהיתה מפורסמת בידיעתה הרב בתורה ובכתובת שפת עבר מתה בימי אבה והניחה ב' בנים וב' בנות ובאשר מתה בוויינערין ידע אא"ז ז"ל באירשא את מיתתה כי בחלומו הונד לו בכקר כאשר קם בכה והראה הסכת שכתבה אליו תמיד בלה"ק והמכתב האחרון היה שבקשה ממנו שיתפלל עליה, כי יטלאו ימיה ללדת הלא אבכה עליה עתה כי נתנלה לי בחלומי

שנמסרה

שנפטרה וכן היה כי נודע לו שנפטרה חתנו השני היה אאמ"ו הגאון הגדול מו"ה יצחק צבי מארגארעטהען זצ"ל יהיה אב"ד דק"ק אבראהאם.

קצת מתולדות היי אבי אאמ"ו הגאון הגדול מו"ה יצחק צבי זצ"ל בעל מחבר ס' תוקף התלמוד ובית דוד.

היה נידע ומפורסם מיטני חיבוריו שהדפיס בחייו ספר "בית דוד" על כללי חוקה ספר "תוקף התלמוד" אישר יצא לקנא קנאת ד' צבאות נגד א' ממהרסי התורה ישרצה לשלוח יד בתלמוד למחוק ולעשות גירסא חדשה. אבי מ"ו הג' זצ"ל נולד בשנת תקס"ח בכפר קטן אבערהאם סמוך לעיר מארגארעטהען במחוז ביהא, ומכל אחיו שהיה לו נשאר הוא לבדו יחיד להוריו כמו שכתב בהקדמה לספרו בית דוד, אמנם גם הוריו מתו כשהיה בן י"א שנה ואז התחיל ללמוד נמרא בשוב אלמאשד ומשם נסע לישיבה לאאמ"ו זצ"ל ולמד בישיבה שלו ומשם נסע לעיר מאטעסאדרף ולמד אצל הג' מו"ה בונם איגר זצ"ל ומשם נסע לעיר מאקאווע ולמד אצל הגאון החר"ף ר' ולמן אולמאן זצ"ל ומשם יצא לאירשא לאאמ"ו זצ"ל ונשא בתו היא אמי הצדקת והמהוללת מ' רחל ראה תי' ולאחר חתונתו היה יושב בקהל טיסאבעא משם נתקבל להיות רב בקהל נעמעשביק ומשם נתקבל לאב"ד דק"ק אבראהאם במחוז בארישאד ושימש בכתר רבנות שם כ"י ימים, ובעת המלחמה במדינתנו שנת תר"י בשעת המנפה ר"ל שהיתה אז חשפה המות גם אותו ביום א' דיטבעות שנת תר"י בן מ"ב לימי חייו לראב"ן נפשינו, ונישאנו ישמונה יתומים ו' אחים ואחות אחת. לפי שנשא יתים מהוריו ונולד סמוך למארגארעטהען ואז היה המנהג בין הבחורים לשלמדו בישיבות שנקראו על שם עיר מולדתם וכפר זה שניולד באבערהאם היה כפר קטן ושם הכפר לא נודע כ"כ קרא עצמו על שם מארגארעטען לכן נשאר בשם זה הכינוי.

אאמ"ו זצ"ל היה איש נבא קומה נהדר בתוארו כחואר פני המלך, כאשר הדפיס חיבורו תוקף התלמוד ביקש המדפיס ממנו אינו יהודי שידפיס גם התמונה שלו בספרו וירבו הקונים עליו כי מעולם לא ראה עוד רב נאה ויפה תואר כמוהו, אמנם הוא זצ"ל לא אבה בשום אופן גם בימי בחרותו כשלמד בעיר ס"פעטער היה מוכרח לנוס והיה נחבא על הגג כמה ימים כי אז לקחו לאנשי מלחמה בחזקה וע"י הסתה ופיתיו בא איש מלחמה שראה אותו ביפה תוארו לבית מדרשו וקשר עמו מאמרים בלשון המדינה ואאמ"ו זצ"ל אהב לדבר בשפת המדינה כי היתה שפה זו ישגוריה בפיו, וכאשר רצה האיש מלחמה להפטר ממנו אחז בו יד ואמר לי אחי אתה ונפטר ממנו. ולא עברו שעה או שתיים ובא אותו איש מלחמה עם יתר אנשי חיל גם עם כלי זמרים לחפשו, והיא ברח והיה נחבא כמה ימים באחד הבתים עד שנס משם בלילה.

סעם נסע לק"ק אויהעל לקבל פני הגאון הצדיק המפורסם מו"ה משה טייטעל-בוים זצ"ל ועבר דרך עיר פאטאק והיה שם אצל תלמידו מו"ה יעקב דייטש שהיה לו בית אכסניה גדולה והתקבצו שם כל השטודענטען לשחות בחנות קאווע. כי בעיר פאטאק בית עקד גדול לבומרים של אמונת רעסארמיטען ויהי כאשר שמע אאמ"ו זצ"ל שיעמד בבית החיצון את השטודענטען שמסלפלים זה עם זה באיוה מוסת הסילוסופיא

אשר

אבן חוט המשולש המאיר עה

אשר למד עמהם באותו יום המורה שלהם, והוא היה אוהב לשמוע הסלסול הזה והנה נודע לו כי מופת הפילוסופיא אשר למד עמהם הוא מופת שוא וטעות, לא עצר כח מלדבר לא' מהם כי מופת זה כבר נסתר והוא טעות ואמר טעמו ונימוקו, וכאשר שמעו זאת כל השטודענטען גדלה חמתם מאוד כי בעת ההיא היו הישטודענטען באיטל פראנץ, וצעקו חמם על אאמיו וז"ל האיד העיז לאמר על מורם הכפורכם שילמוד להם דב- טעות ושוא, והסכימו ביניהם מיד לילך אל מוריהם ולספר לו מהמאורע וזו כי עבר דרך עירם רב אחד ואמר כך וכך, אמנם המורה בבית עקד היה איש ישר וזקן שקנה חכמה ואמר לתלמידיו: אל תרנו, דברי חכמים בנחת נשמעים, אדרבה התאספו כולכם בדרך כבוד ותלכו אל הרב הזה ותבקשו ממנו בדרך כבוד שאני חפץ לדבר עמו, ויהי' בטובו לילך עמכם ולבוא אלי, וכן באו כמו שלישי מאות תלמידים ובקשו ממנו בדרך כבוד למלאות מבוקשת מורם שיבוא אליהם, והיה מוכרח למלאות מבוקשו כי היה ירא מחיל הנדול הזה, וגם כל העדה חרדו מאוד, והתאספו כל בני ישראל שדרים שם לילך עמו כי יראו ודאנו עליהם, וכן הלך כל החיל הזה מחנה נדול לבית העקד, והמורה קבלו בכבוד הנדול והושיבו בראש, ואמר לפניו, כזה וכוה ספרו לי תלמידי, עתה נתוכחה יחד ונבדל למי האמת, ואם אמת אתך אודה ולא אבוש, אז ענה לו אאמיו וז"ל וביקש ממנו שאם יש בבית עקד הספרים ספר בעל עיקרים, יביא לו ובו יראה לו המופת הזה מובא שם אמנם כבר עמדו פילוסופים והראו כי טעות הוא ונסתר, וכן היה כי המורה הביא ספר בעל עיקרים והראה לו המופת וגם דחית הפילוסופים שספרו המופת הזה, המורה רצה לפרש פירש אחר בבעל עיקרים אבל אאמיו וז"ל היה מראה לו אף שהוא חכם ויודע לקראו עברי אבל בכל זה אינו יודע היטב ובפרט פירש כל מילה ואח"כ הודה לדבריו ושעשע עמו עוד, וביקש מאת אנשי העדה אם תקבלו עליכם רב, נא תקבלו רב זה, כי רואה אנכי שהוא איש חכם ויודע לדבר בלשון המדינה, וכן נסמך ממנו בשלום ושמחה גדולה היה אח"כ בתוך העדה כי אאמיו וז"ל נכנס בשלום בלי סנע ויצא בשלום בלי פגע, ושמענו ממנו שאמר כמה פעמים שיקה מועד לתרגום על לישון המדינה ספר הובת הלבבות וס' בעל עיקרים למען ידעו האומות ג"כ את יקר וסגולה הספרים האלה, אולי היה נישאר בהיים עד הנה היה הוא ראש המדברים בין הרבנים, כי בו התאחדו תורה שהיה גדול בתורה כמו שמעידים עליו שני החיבורים שחיבר, כי הרואה בחיבוריו יכיר שהוא למד הסוגי בעיון גדול והעמוק בה לאמיתו בדרך הגיון, ובדרך לימודו היה יחיד בדורו, התלמידים הגדולים שנשעו ממנו לשיבות אהרות ובקשו ישיבות ולא מצאו דרך הלימוד הזה כי אם כנאנידאד אצל הנאון מו"ה משה סערלס וז"ל ומשם שבו אליו ואמרו כי רק הנאון בבאניהאד יש לו דרך הלימוד הזה, והיה גדול בחכמת הפילוסופיא ממחקרי עמנו ובעל לשון הקודש ומדבר בלשון עמו שפת המדינה ונכבד בין הישרים כי אהבו לדבר עמו, כל המשפטים בין יהודים וטובאן לפני הארון שטוהלייבטער, שלח הבעלי ריב לאאמיו וז"ל שהוא ידון אותם וכפי הפסק שישלח אלי, הן יפוס וכמה פעמים כתב הוא בעצמו הפסק דין בלשון המדינה להשטוהלייבטער, וכן הקים את הפסק, ונודל צדקתו וענותנותו הלא נודע מתוך חיבורו תוקף התלמוד, וראיתי מכתב ממנו לגיסו הוא דודי מו"ה שמיאל שלעוונער וז"ל שהשיב לו וכתב בתוך המכתב תוכחה לו על שתאר אותו בשם נאון וז"ל

ו"ל לא גאון אנכי ולא בן גאון. ובמה פעמים שמענו ממנו על כי ראה קלוקל הדורות שהחל הנגף התחדשות בעם, וירא כי בניו כאשר ינדלון וישארו במדינה זו. אולי יתקלקלו ואמר שיסע עמנו למדינת סוג' אשר שם עוד התורה בכבודה וביקירתה, שם יתחתן עם גדולי פולין למען נישאר שם. אבל רבות מהישובות בלב איש ועצת ד' היה ללקחו מאתנו בימי נעוריו בן מ"ב שנה. ואנו נישארנו יתומים קטנים ואמנו הצדקת תי' גדלה איתנו על ברכי התורה וזכתה לראות כל שבעה בניה יודעים את התורה כולם לומדים מופלגים מהם רבנים יושבים על כסא הוראה וזכור ד' את אמי הצדקת תי' לטובה להאריך עוד ימי נעמים כי היא הניעה עתה לימי אביה אא"ו ו"ל ישבעים ושבעה, והיא חלושה מאוד ד' יחזקה ויאמצה כתפלת בנה:

יואר מארגארעטהעז.

קצת מתולדות חיי דודי הרב הגביר המאה"ג מו"ה שמואל שלעזינגער זצ"ל.

ומה שנודע לי מתולדות דודינו מו"ה שמואל שלעזינגער זצ"ל אציג לך הנה בקוצר אמרים. שנת לידתו לא נודע לי, אמנם נאמר לי כשעשיתי עליו הספר מר בו' אדר בשנת פטירתו, כי היה לעת הפטירה שישה ושישים שנה, אבל שנת פטירתו לא אוכל לזכור לפי שעה, בניו יודעים זאת, כ"ב שנה הם שנפטרו.

בבחרותו למד אצל אבינו הני' ז"ל באבערהאם איזה שנים, משם נסע לשיבה לפרעסבורג, ולמד אצל חתם סופר, לעת זקנתו והיה שם אצל פטירתו ולמד אצל בנו הגאון בעל כתב סופר זצ"ל איזה שנים וכאשר הנניד הצדיק כ"ה טעבעל שווארץ ז"ל משאהל יהיה ישוב זה עומד תחת דגל אבינו ז"ל התייעץ עם אבינו זצ"ל שרוצה ליתן בתו הבתולה מי טשעבע לבחור מופלג בתורה ויראה וליתן לו ארוחת ימיו מטה כסא שולחן ומנורה כל ימי חייו, אם יודע בחור מופלג בזה ישרך לבתו, או יעין לו אבינו ז"ל שישדך עם אא"ו ז"ל שבנו הלומד בפרעסבורג הוא בחור מופלג וחריף והוא יקה בתו. אמנם ניסו הבחור הזה הוא עני ואין לו מלבושים נאים ונס על הוצאות שיבוא מפי' לראות ולראות, או שלח הנניד הצדיק הנ"ל כסף להלביש את עצמו בבגדים נאים, ונס על הוצאות, לכן בא דודינו מו"ה שמואל שלעזינגער לשאהל ונעשה חתן עם בתו ועל החתונה בא אא"ו ז"ל מאירשע ונשאר בשאהל כל זמן ימי המשתה ואחר החתונה נשאר דודינו בבית חמיו הנ"ל ועסק בתורה יום ולילה. ואבינו זצ"ל אשר תפס ישיבה גדולה שלח אליך בחורים קטנים שילמדו שם ולמד עם בחורים בהתמדה כמה שנים, וכאשר נפטר אבינו זצ"ל רוב הבחורים נסעו לשאהל ללמוד אצלו נס אני ואחינו מו"ה דוד ז"ל למדנו אצלו כמה שנים, דודינו לא פנה מחשבתו לשום דבר מעסקי מו"מ רק ישב על התורה ועל העבודה והיה מרביץ תורה בישוב שאהל כי היה נאה דורש ונאה מקיים והורה הוראה לבני הישוב ולכל השואלים שבאו בשאלה במכתבים לסניו, כמה קהלות נתנו עיניהם בו לקבלו לרב בקהלתם, אבל חמיו הנניד ז"ל לא אבה והוא מנע אותו לקבל רבנות רק לישב בביתו וללמוד ולהרביץ תורה בישוב שאהל כל ימי חייו, וכאשר נתפרסם שמו במדינה קראו

קראו אותו לכל המקומות אשר היה איזה מחלוקה שהוא יפטר ויעשה שלום, אמנם כאשר מת המיו הצדיק ז"ל ונשאר עבודה ר"ה. ישרות וכרמים ובני ביתו ובני גיסו בעל אחותו כ"ה יעקב שווארין ז"ל התרבו, וגם יתר יורשים גדולים וקטנים אשר נתנדלו שם בבית ושאר קרובים, אשר ההוצאות להחיות עם יב כזה לא היה אפשר שהוא ישב עוד על התורה ללמוד עם בחורים, היה מוכרח לסנות גם אל המסחר פניה, להיות גם הוא עם גיסו יחד לנהל הרכוש הנדול אשר ירשו, ואז לא נשאר לו סנאי רק לקבוע עתים לתורה בשעה הפנויה לו מעסקיו, אבל מרדיותו דתרכבו כ"כ מרדיות ביתו וטרדת מהוין, ונוסף על זה כי יורשים רבים באו עליו בעקיפים והביאו בערכאות והוכרח לבלם כמה אלפים, וגם בניו ובנותיו נתנדלו והיה צריך להשיאם, וגם גיסו היקר כ"ה יעקב, אשר היה אתו, נפטר ונשאר אחותו עם בניה עליו לנדלם ולהשיאם, הוין מזה כמה אלפים הוכרח לשלם עבור ערבות שקיבל עליו, דבר זה הביא אותו בסוף ימיו לדאגות ויגון רב עד שנפל למשכב — ומת שמואל, ברמה עלתה נשמתו הטהורה, איש המצוין הזה היה נכבד כשמואל ברמה, ובעת הקאנני-רעס היה נבחר לקאנגרעסס ושם נתחבר לחבר טוב עם הצדיק המפורסם מריה שמואל קאמאדע וצ"ל, אשר היה אח"כ רב בק"ק דאראג, ושניהם יחד הדפיסו או כתב מחאה נגד חוקי קאנגרעסס, תורה, הן בסלפול, הן באנדה נשארו אחריו כתובים כמה קונטרסים, וגם הרבה תשובות אשר נדפסו בחיבורי שאלות ותשובות מנאונים ז"ל, אלה הן קורותיו ותולדותיו מאיש המצוין הזה בדרך קצרה.

